

הוצאת תבונות מכללת הרצוג

טיולי ישראל - מרכז

זאב חיים ארליך

(הוצאת כתר, ירושלים, תשנ"ו)

לאחר שמנחם מרקוס הוציא את ספרו על דרום הארץ ויעקב שורר על צפון הארץ, יצא לאור ספרו של זאב ח. ארליך על מרכז הארץ, וכל אלו בהוצאת הספרים **כתר**.

ספרו של ארליך יכול היה לראות אור כבר לפני מספר שנים, אלא שתנודות פוליטיות הובילו למחשבה שנייה - האם כדאי להוציא לאור ספר אשר חלק לא מבוטל ממסלולו הינם "מסלולי אקדח", שאינם מומלצים בימים של חוסר נדאות וחוסר רגיעה מצד תושבי איזורים אלה?

בהקדמה לספר מתאר המחבר חווית ילדות. הדבר אירע בתשעה באב, בטיול משפחתי ברומא. בעקבות סיור זה, המתרחש ביום כל כך מיוחד, מגיע הכותב להכרה: "שבכל סיור יש להגיע אל מעבר לנראה ולנצפה... יש צורך להגיע לאדם שמאחורי האתר, לתחושותיו ולצרכים שעצבוהו... יש לרדת לעומקי שורשיהם של הפועלים בשטח, של האדם ותרבותו שמאחורי הנוף, ובעיקר - **אל הנקודה היהודית**".

גישה זו של הכותב מלווה אותנו לאורך כל הספר. בכל מקום שניתן לשלב בו פסוק או מקור יהודי אחר עשה זאת ארליך, ואפילו בכותרות. לדוגמה: שער א' - השרון ודרום מישור החוף מעוטר בקטע מהפסוק בקהלת "הולכים אל הים...", דרך הדגשת העובדה שהאלה והאלון מוזכרים בתנ"ך והחרוב רק ברמז. כך הלאה בכל מסלול ומסלול.

השקפת עולמו של המחבר אינה נעלמת ממי שמצוי, ולו במעט, במקורות היהודיים. בסיור מספר 8, באיזור נווה-יעקב, מציין המחבר שאדמות היישוב נקנו מתושבי בית חנינא. החתימה על השטר נערכה בשבת שהרי לצורך גאולת אדמת הארץ הדבר מותר: "כותבים עליו אונו אפילו בשבת". חבל שבמקרה זה אין הכותב מסביר את המילים (**און** - שטר מכר) ואינו מביא את המקור שציטט ממנו משפט זה (גיטין ח' ע"ב).

ייתכן שריבוי המקורות והציטוטים מטריד חלק מהמטיילים עם ספרו של ארליך, אך נאמן לדרכו רבת השנים כמדריך בבית ספר השדה **עפרה**, משתדל המחבר ללמד אותנו פן זה של שילוב המקורות במהלך הסיור. חסר לי בספר זה מפתח הפסוקים והמשפטים.

עמוס ספראי